Schuttelaar & Partners

Impactanalyse mestmarkt

Effecten op de mestmarkt van het wetsvoorstel Grondgebondenheid en verantwoorde mestafzet

Wageningen, 7 november 2025

The Agency for a Healthy World

Schuttelaar & Partners

The Agency for a Healthy World

Zeestraat 84
2518 AD The Hague
The Netherlands

+31 70 318 44 44
info@schuttelaar.nl
www.schuttelaar.nl

Impactanalyse mestmarkt

Effecten op de mestmarkt van het wetsvoorstel grondgebondenheid en verantwoorde mestafzet

Wageningen, 7 november 2025
Tim van der Beek
Anne Hoogstra
Rembert van Noort (Scarabaeus)
Harry Kager

In opdracht van Nieuw Sociaal Contract en ChristenUnie

Redactie en uitgave
Schuttelaar & Partners
Zeestraat 84
2518 AD Den Haag
Nederland
t +31 (0) 70 318 44 44
f +31 (0) 70 318 44 22
info@schuttelaar.nl
www.schuttelaar.nl

© 2025 Schuttelaar & Partners B.V.
Schuttelaar & Partners is onderdeel van de Healthy World Cooperation.

KVK
No. 27155167
Vestigingsplaats: Den Haag

IBAN
NL96 RABO 0146 1724 77
BIC RABONL2U

BTW
NL804306837B01

Inhoud

1	**Introductie & doel impactanalyse**	**5**
2	**Huidige situatie: mestproductie, plaatsingsruimte, afzetkanalen en verwerkingscapaciteit**	**6**
	2.1 Mestproductie	6
	2.2 Mestplaatsingsruimte	7
	2.3 Afzetkanalen: landbouw, verwerking en export	8
	2.4 Mestverwerkingscapaciteit in Nederland	9
3	**Uitgangspunten impactanalyse**	**11**
4	**Resultaten impactanalyse wetsvoorstel Grondgebondenheid en verantwoorde mestafzet**	**14**
	4.1 Mestproductie per diersoort en regio	14
	4.2 Mestplaatsingsruimte per regio	14
	4.3 Effect graslandnorm	15
	4.4 Productiecapaciteit RENURE	16
	4.5 Impact wetsvoorstel op de mestverwerking	17
5	**Impact van RENURE op de mestmarkt**	**18**

1 Introductie & doel impactanalyse

Op 1 september 2025 presenteerden Nieuw Sociaal Contract en ChristenUnie het wetsvoorstel 'Grondgebondenheid en verantwoorde mestafzet'. Met het wetsvoorstel wordt beoogd langjarige zekerheid te geven aan agrarische ondernemers. Een graslandnorm moet ervoor zorgen dat koeien gevoerd worden met gras van eigen land, dat ze naar buiten kunnen gaan en dat mest in de regio verantwoord wordt afgezet.

Schuttelaar & Partners is door Nieuw Sociaal Contract en ChristenUnie gevraagd een impactanalyse van de effecten op de mestmarkt uit te voeren. Het gaat daarbij om de effecten op de mestplaatsingsruimte en de stikstofproductie in dierlijke mest in Nederland na de invoering van normen op het gebied van grondgebondenheid en de indeling naar twee typen landbouwgebieden (Agrarische Hoofdstructuur en Maatschappelijke landbouwgebieden). Het onderzoek richt zich eveneens op de impact van het wetsvoorstel waarin mestafzet binnen een straal van 100 kilometer en binnen drie mestregio's (Noord, Midden, Zuid) dient plaats te vinden.

Dit rapport zal starten met het beschrijven van de huidige situatie aangaande de mestproductie, mestplaatsingsruimte, de afzetkanalen en de mestverwerkingscapaciteit. Vervolgens worden de uitgangspunten en methoden voor de analyse beschreven waarna we resultaten van de impactanalyse van het wetsvoorstel uiteenzetten. Tot slot bespreken we de impact van RENURE op de mestmarkt.

2 Huidige situatie: mestproductie, plaatsingsruimte, afzetkanalen en verwerkingscapaciteit

2.1 Mestproductie

Het wetsvoorstel maakt dat de afzet van dierlijke mest binnen een straal van 100 kilometer en binnen drie mestregio's (Noord, Midden, Zuid) dient plaats te vinden. Om de huidige situaties voor deze mestregio's in beeld te brengen is de data van het CBS per provincie gebundeld tot de mestregio's noord, midden en zuid conform het wetsvoorstel. De regio noord betreft de drie noordelijke provincies Fryslân, Groningen en Drenthe. De regio midden bestaat uit Noord-Holland, Zuid-Holland minus Goeree-Overflakkee, Utrecht, Gelderland en Overijssel. De regio zuid is het gebied van de provincies Limburg, Noord-Brabant, Zeeland en Goeree-Overflakkee. In onderstaande tabellen 1 en 2 laten we zien wat de mestproductie per diersoort is voor de aangegeven mestregio's uitgedrukt in mln kg N en mln kg P_2O_5.

Tabel 1: Mestproductie in 2024 uitgedrukt in miljoen kg stikstof per diersoort en per mestregio

Diersoort	Totaal	Noord	Midden	Zuid
Melkvee (mln kg N)	265	90	130	45
Varkens (mln kg N)	80	4	27	50
Pluimvee (mln kg N)	49	10	18	21
Overige (mln kg N)	22	7	7	7
Totaal (mln kg N)	**449**	**108**	**208**	**132**

Bron: *CBS*

Tabel 2: Mestproductie in 2024 uitgedrukt in miljoen kg fosfaat per diersoort en per mestregio

Diersoort	Totaal	Noord	Midden	Zuid
Rundvee (mln kg P_2O_5)	86	27	44	16
Varkens (mln kg P_2O_5)	32	2	11	20
Pluimvee (mln kg P_2O_5)	21	3	9	9
Totaal (mln kg P_2O_5)	147	33	67	47

Bron: CBS

2.2 Mestplaatsingsruimte

Tabel 3 geeft de plaatsingsruimte aan voor de drie mestregio's (Noord, Midden, Zuid). De plaatsingsruimte is hierbij weergegeven voor het jaar 2024 uitgaande van de toen geldende derogatie.

Tabel 3: Plaatsingsruimte van dierlijke mest in miljoen kg stikstof en fosfaat per mestregio in 2024 (situatie met derogatie).

	Totaal	Noord	Midden	Zuid
Stikstof (mln kg N)	338	104	155	78
Fosfaat (mln kg P_2O_5)	133	41	63	28

Bron:CBS

Let op dat de er in 2024 nog derogatie was, maar dat door het aflopen van de derogatie in 2026 de stikstofplaatsingsruimte daalt. De stikstofplaatsingsruimte is in 2026 naar verwachting circa 280 miljoen kg N. De verwachte toekomstige ontwikkelingen in de stikstofplaatsingsruimte zijn weergegeven in tabel 7.

Op basis van de plaatsingsruimte, in combinatie met de mestproductie in de regio, kan het saldo plaatsingsruimte minus mestproductie worden berekend (zie tabel 4). Dit zegt iets over de beschikbare mest in 2024 om de bodem en gewassen te voeden. Bij deze berekening is het uitgangspunt dat pluimveemest niet beschikbaar is om toe te passen. Tabel 4 geeft echter de historische situatie weer in 2024 toen er nog een derogatie voor graasdierenmest was. Zonder derogatie daalt de mestplaatsingsruimte in 2026 landelijk met circa 60 miljoen kg N en in gebied noord met circa 20 miljoen kg N. Dat betekent dat ook in deze regio een mestoverschot aanwezig is, zelfs zonder dat pluimveemest is meegenomen. De cijfers komen nader aan de orde in hoofdstuk 4.

Tabel 4: 'Saldo plaatsingsruimte' (plaatsingsruimte-mestproductie) van stikstof en fosfaat per mestregio in 2024 (met derogatie)

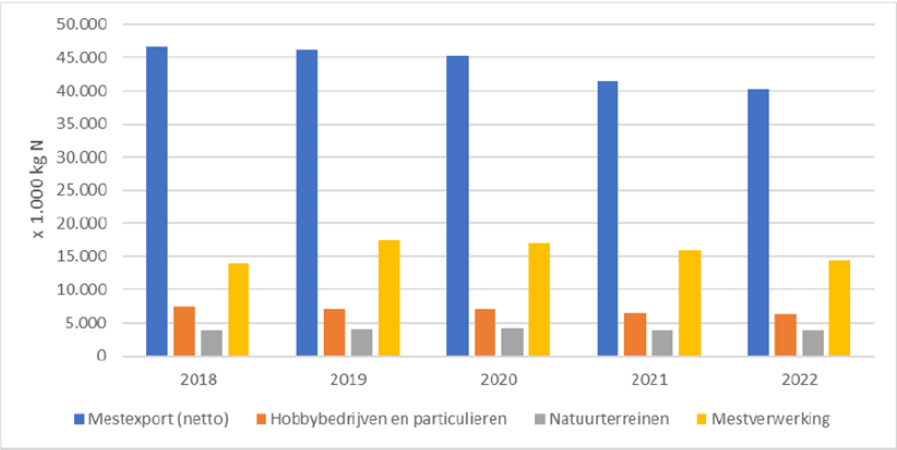
	Totaal	Noord	Midden	Zuid
Stikstof (mln kg N)	-57	7	-29	-35
Fosfaat (mln kg P_2O_5)	-29	3	-12	-21

Bron:CBS

2.3 Afzetkanalen: landbouw, verwerking en export

De Nederlandse mestmarkt wordt gekenmerkt door een voortdurende zoektocht naar balans tussen productie, verwerking en afzet. Volgens cijfers van het CBS en CDM werd in 2022 circa 40 miljoen kg stikstof in de vorm van dierlijke mest geëxporteerd. Dit komt neer op ongeveer 8 procent van de totale mestproductie in Nederland. Daarnaast werd circa 15 miljoen kg stikstof verwerkt, wat betekent dat na behandeling niet langer sprake was van dierlijke mest. Kleinere hoeveelheden mest werden afgezet bij hobbybedrijven, particulieren en natuurterreinen.

Figuur 1: Afzet van stikstof uit dierlijke mest naar vier verschillende afnemers buiten de Nederlandse landbouw, alle diercategorieën, NL, 2018-2022

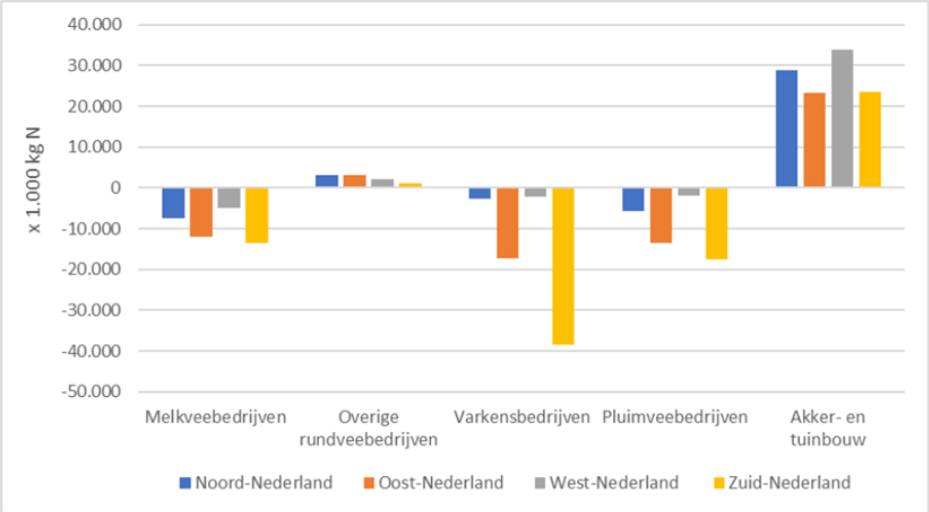
Bron:CBS

Niet zichtbaar in figuur 1 is dat de mestexport momenteel is toegenomen. Volgens actuele cijfers uit 2025 is de export zelfs ruim een kwart hoger dan in het voorgaande jaar, mede door een

groeiende vraag vanuit het buitenland naar verwerkte mestproducten[1].

Naast export vormt de akker- en tuinbouwsector de belangrijkste binnenlandse afzetmarkt voor dierlijke mest. Mest is voor deze sector een belangrijke grondstof om gezonde bodems en de groei van gewassen mogelijk te maken. Uit CBS-gegevens blijkt dat de landbouwsector jaarlijks voor ongeveer 334 miljoen kilogram stikstof aan dierlijke mest gebruikt. Deze afzet is redelijk evenredig verdeeld over de drie mestregio's (Noord, Midden en Zuid), waarbij akkerbouwers dierlijke mest vooral benutten als bron van organische stof en mineralen (waaronder stikstof) voor de groei van gewassen. De verdeling hiervan is schematisch weergegeven in figuur 2, waarin de regionale spreiding van de afzet duidelijk zichtbaar is.

Figuur 2: Saldo plaatsingsruimte en mestproductie in stikstof van verschillende bedrijfstypes per landsdeel (grondsoort), 2022

Bron:CBS Statline

2.4 Mestverwerkingscapaciteit in Nederland

De huidige capaciteit van export en verwerking van stikstof in Nederland bedroeg volgens het Nederlands Centrum

[1] https://www.rvo.nl/onderwerpen/mest/dierlijke-mest-vervoeren

Mestverwaarding (NCM) in 2022 circa 55 miljoen kg stikstof per jaar. De mestverwerkingscapaciteit is ook vrij constant door de jaren heen. (zie tabel 5). De mestverwerkingsbedrijven liggen voornamelijk in de concentratiegebieden oost en zuid (zie bijlage 1 van de Meststoffenwet).

Tabel 5: Gerealiseerde export en mestverwerking stikstof uit dierlijke mest (in mln kg stikstof)

Gerealiseerde export en verwerking stikstof	2019	2020	2021	2022	2023
Export dierlijke mest via registratie rVDM's [1]	38,0	36,0	32,2	31,9	30,0
Aanvoer naar mestverbranding [2]	10,4	10,6	9,3	9,5	9,4
Productie mestkorrels [1]	4,0	4,3	5,7	6,0	8,0
Productie mineralenconcentraat [1] [4]	2,5	2,8	3,0	2,7	2,5
Omzetting in biologische behandeling [3]	2,5	3,5	3,5	2,7	3,8
Totaal export en verwerking	**57,4**	**57,2**	**53,7**	**52,8**	**53,7**

3 Uitgangspunten impactanalyse

Bij het berekenen van de impact van het wetsvoorstel en de bijbehorende graslandnormen in 2034 wordt er uitgegaan van onderstaande uitgangspunten.

Uitgangspunt 1: Verdwijnen van de derogatie
De algemene verwachting is dat er na 2025 geen nieuwe derogatiebeschikking komt voor de beperking uit de Nitraatrichtlijn van 170 kg N per hectare uit dierlijke mest. Volgens de Europese Commissie is er momenteel onvoldoende basis om een nieuwe derogatie aan Nederland toe te kennen. Daarbij komt dat de Europese Commissie in principe wil toewerken naar het beëindigen van uitzonderingsregimes zoals de derogatie[2].

Dit betekent dat we in de berekeningen ervan uitgaan dat er maximaal 170 kg N per hectare in de vorm van dierlijke mest kan worden aangewend op landbouwgrond.

Uitgangspunt 2: Krimp veestapel
Uit prognoses van de Wageningen Universiteit blijkt dat de dieraantallen in Nederland zullen afnemen de komende 20 jaar[3]. De factoren die hier een rol spelen zijn de effecten van de opkoopregelingen en de mestmarkt. Verwacht wordt dat tussen 2025 en 2035 de hoeveelheid melkvee zal afnemen met 16%, mede door het verlies aan plaatsingsruimte bij het wegvallen van de derogatie (zie tabel 6b). Het aantal varkens zal afnemen met 17%, het aantal pluimvee neemt naar verwachting af met 11% (zie tabel 6). Voor de overige veehouderij is een gemiddelde genomen van de waardes van de andere diergroepen, zodoende wordt er rekening gehouden met 15% lagere dieraantallen bij overige diersoorten.

---

[2] Rapport mestbeleid van de Tweede Kamer: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2025Z18685&did=2025D43362, 2025.
[3] Cals et al, 2024, Raming van luchtemissies uit de landbouw in 2030 en 2035, met doorkijk naar 2040. Achtergrondrapportage bij de landbouwramingen in het kader van de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emissieramingen Luchtverontreinigende stoffen 2025, Wageningen UR, 2024.

Tabel 6a: Aantal runderen, varkens en kippen in basisjaar 2022 en de relatieve ontwikkeling t.o.v. 2022 in de ramingen voor 2025, 2030, 2035 en 2040 o.b.v. de varianten vastgesteld en vastgesteld + voorgenomen beleid. Hierin zijn de effecten van het verlies van derogatie op de melkveehouderij niet meegenomen.

	Basisjaar	Vastgesteld beleid				Vastgesteld + voorgenomen beleid			
	2022	2025	2030	2035	2040	2025	2030	2035	2040
melkkoeien	1.570.673	99%	95%	93%	91%	98%	93%	91%	89%
jongvee fokkerij	987.086	99%	95%	93%	91%	98%	93%	91%	89%
jongvee mesterij	181.392	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
zoog- en weidekoeien	52.618	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
vleeskalveren	974.318	94%	84%	84%	84%	94%	84%	84%	84%
vleesvarkens	5.111.812	97%	81%	81%	81%	96%	79%	79%	79%
fokvarkens	4.138.941	97%	81%	81%	81%	97%	79%	79%	79%
leghennen	43.167.445	96%	85%	85%	85%	96%	83%	83%	83%
vleeskuikens	38.160.133	98%	90%	90%	90%	97%	88%	88%	88%

Tabel 6b: Aantal melkkoeien en jongvee voor de fokkerij in basisjaar 2022 en de relatieve ontwikkeling t.o.v. 2022 in de ramingen voor 2025, 2030, 2035 en 2040 o.b.v. de varianten vastgesteld en vastgesteld + voorgenomen beleid. Hierin zijn de effecten van het verlies van derogatie op de melkveehouderij meegenomen.

	Basisjaar	Vastgesteld beleid				Vastgesteld + voorgenomen beleid			
	2022	2025	2030	2035	2040	2025	2030	2035	2040
melkkoeien	1.570.673	96%	84%	82%	78%	95%	83%	80%	77%
jongvee fokkerij	987.086	94%	79%	77%	74%	93%	78%	75%	72%

<u>Uitgangspunt 3: Afname mestplaatsingsruimte</u>

De mestplaatsingsruimte in Nederland neemt ieder jaar af. Uitgaande van de Achtergrondrapportage bij de landbouwramingen in het kader van de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emissieramingen Luchtverontreinigende stoffen 2025 is de vermindering per 2035 ten opzichte van 2025 circa 18% (zie tabel 7).

Tabel 7: Berekende plaatsingsruimte voor stikstof en fosfaat uit dierlijke mest in miljoen kg N en P_2O_5 in het basisjaar 2022 en de zichtjaren 2025, 2030, 2035 en 2040 bij vastgesteld en vastgesteld + voorgenomen beleid..

Plaatsingsruimte (mln. kg)	Basisjaar	Vastgesteld / Vastgesteld + voorgenomen beleid			
	2022	2025	2030	2035	2040
Stikstof	372,5	331,3	277,7	272,7	267,7
Fosfaat	137,4	132,4	130,0	127,7	125,4

Bron: tabel 2.8 Cals, 2024

Uitgangspunt 4: Inschatting omvang Agrarische Hoofdstructuur en Maatschappelijke Landbouw

De Achtergrondrapportage bij de landbouwramingen in het kader van de Klimaat- en Energieverkenning 2024 en de Emissieramingen Luchtverontreinigende stoffen 2025 tonen een voorspelling van het landbouwareaal in 2035. Samen met de aanname dat het totale areaal is verdeeld in 33% Maatschappelijke landbouw (ML) en 67% Agrarisch Hoofdstructuur (AHS) leidt dit tot de voorspelde landbouwarealen getoond in Tabel 8.

Tabel 8: Prognose areaal cultuurgrond in 2035 en de verdeling per mestregio en agrarische hoofdstructuur (AHS) en maatschappelijke landbouwgebieden (ML).

2035		**Totaal**	**Noord**	**Midden**	**Zuid**
Areaal totaal	hectare	1.647.646	486.557	735.370	425.719
Areaal AHS	hectare	1.103.923	325.993	492.698	285.232
Areaal ML	hectare	543.723	160.564	242.672	140.487

Bron: *Cals, 2024*

4 Resultaten impactanalyse wetsvoorstel Grondgebondenheid en verantwoorde mestafzet

4.1 Mestproductie per diersoort en regio

De totale stikstofproductie in 2035 wordt geschat op 308 miljoen kg N (exclusief pluimvee) en is op basis van de huidige mestproductie per sector (tabel 1) verdeeld over de regio's.

Tabel 9: Stikstofproductie per diercategorie in 2035 voor de totale sector en uitgesplitst per regio. Totaal weergegeven exclusief pluimvee.

Diersoort	Totaal (mln kg N)	Noord (mln kg N)	Midden (mln kg N)	Zuid (mln kg N)
Melkvee	223	75	109	39
Varkens	66	3	22	41
Pluimvee	43	9	16	18
Overige	19	6	6	6
Totaal (excl. pluimvee)	351	93	154	104

De stikstofproductie is het hoogst in de regio Midden (met name door melkvee en intensieve veehouderij), gevolgd door Zuid. De regio Noord heeft de laagste mestproductie, met een overwegend grondgebonden structuur.

4.2 Mestplaatsingsruimte per regio

Onderstaande tabel toont de totale beschikbare plaatsingsruimte (mln kg N) in 2035. De mestplaatsingsruimte (Cals, 2024) is hierbij verdeeld over AHS en ML in de verhouding 2/3 en 1/3. De meeste mestplaatsingsruimte is in regio Midden, dit is de regio met de meeste hectares landbouwgrond.

Tabel 10: Mestplaatsingsruimte stikstof dierlijke mest (mln. kg N) in 2035 per regio

Mestplaatsingsruimte stikstof (2035)	Nederland	Noord	Midden	Zuid
AHS	183	54	82	47
ML	90	27	40	23
Totaal	273	81	122	70

De nationale stikstofproductie in 2035 bedraagt naar verwachting 351 mln kg N. Uitgaande van een plaatsingsruimte uit tabel 10 is er sprake van een landelijk mestoverschot van 78 mln kg N. De grootste overschotten zitten in de regio's Zuid en Midden, maar ook regio Noord heeft een overschot. In 2023 werd 54 mln. kg N geëxporteerd of verwerkt (zie tabel 5). Dit betekent dat een overschot van 24 mln. kg N in 2035 nog extra geëxporteerd of verwerkt zal moeten worden.

Tabel 11: Saldo mestproductie – plaatsingsruimte stikstof uit dierlijke mest in 2035 (mln. kg N)

	Nederland	Noord	Midden	Zuid
Saldo productie minus plaatsingsruimte (mestoverschot)	78	13	32	33

4.3 Effect graslandnorm

Voor de impactanalyse hebben we gekeken naar de gemiddelde hectares grasland per GVE in Nederland en per gemeente. Op landelijk niveau kan worden gesteld dat gemiddeld genomen prima aan de voorgestelde graslandnormen kan worden voldaan. Dit geldt ook voor de norm van 0,35 hectare grasland in 2035.

Op gemeentelijk niveau zien we echter iets anders. In sommige gemeentes binnen Concentratiegebied Zuid van de Meststoffenwet is de gemiddelde hoeveelheid grasland per GVE substantieel lager dan 0,35 hectare. Individuele melkveebedrijven zullen hier nog van afwijken en hebben meer of minder grond dan gemiddeld. Dit betekent dat voor individuele melkveebedrijven in deze gemeentes het wetsvoorstel aanpassingen nodig zijn. In combinatie met de druk op landbouwgrond in deze regio's heeft het wetsvoorstel, op termijn, gevolgen. Het is bedrijfseconomisch daarbij niet mogelijk voor melkveebedrijven om hun stallen half leeg te zetten, dus dit betekent dat zij ofwel grond in gebruik moeten krijgen ofwel moeten verplaatsen of stoppen. Anderzijds is er veel ruimte om maisland te vervangen door gras, stoppen er ook veel bedrijven en kunnen melkveehouders gaan samenwerken met akkerbouwers. Schuttelaar & Partners adviseert om, bij invoering van het wetsvoorstel, in te zetten op een regionale aanpak en flankerend beleid voor melkveehouders.

4.4 Productiecapaciteit RENURE

De productie van RENURE vormt in de analyse een kritische onzekerheid. De meeste verwerkingscapaciteit voor RENURE bevindt zich momenteel in Zuid-Nederland (met name Noord-Brabant en Limburg). Hierdoor wordt verwacht dat de daadwerkelijke verwerkingscapaciteit en inzet van RENURE in het Zuiden hoger ligt dan in het Noorden of Midden. In 2024 bedroeg de RENURE-productiecapaciteit ongeveer 8 mln. kg stikstof (NCM, 2024), dit is vergelijkbaar met circa 7 kg N uit RENURE per hectare cultuurgrond in Nederland.

Dierlijke mest bestaat onder andere uit organisatie stof en meerdere nutriënten, dit maakt dat het niet correct is om te stellen dat verhoging van de RENURE-productiecapaciteit 1:1 bijdraagt aan de mestplaatsingsruimte. Desondanks is wel in beeld te brengen in hoeverre de productiecapaciteit van RENURE kan bijdragen om stikstof verantwoord te verwerken en af te zetten. Tabel 12 toont de mogelijke impact van RENURE op het stikstofoverschot op de mestmarkt wanneer naast de plaatsingsruimte van 170 kg N/ha ook RENURE-producten mogen worden toegepast.

Tabel 12: Saldo mestproductie – plaatsingsruimte stikstof uit dierlijke mest in 2035 (mln. kg N) voor verschillende niveaus van RENURE-plaatsing per hectare (0, 8, 20, 40 kg N/ha)

	Totaal	Noord	Midden	Zuid
RENURE-toepassing (kg N/ha)	Stikstofoverschot (mln. kg N)			
0	78	13	32	33
7	70	11	28	32
20	56	7	21	28
40	34	0	12	22

Hier is te zien dat bij een toepassing van 40 kg N/ha het stikstofoverschot ongeveer halveert maar er nog steeds een aanzienlijk overschot is in regio midden en zuid. Ook staat 40 kg N/ha nog ver af van het huidige productieniveau van RENURE en zal het aanzienlijke investeringen vragen om dit niveau te bereiken. Tabel 12, en het feit dat mest uit meer bestaat dan stikstof, laat zien dat RENURE geen oplossing is voor het terugdringen van het overschot op de mestmarkt.

4.5 Impact wetsvoorstel op de mestverwerking

In de laatste versie van het wetsvoorstel Grondgebondenheid en verantwoorde mestafzet is de aanvoer van mest naar mestbewerkingsinstallaties uitgezonderd. Dit is heel belangrijk omdat mest in sommige gevallen over meer dan 100 kilometer wordt vervoerd. Een voorbeeld daarvan is bijvoorbeeld de aanvoer van pluimveemest naar installaties. Het kan echter ook belangrijk zijn voor de aanvoer van rundvee- en/of varkensdrijfmest naar installaties. Indien het noorden ook gaat worden ingezet op de productie van RENURE, dan is de aanvoer beperking van 100 kilometer naar een nieuwe installatie ook een onnodige en ongewenste beperking. Daarom is aanvoer naar installaties uitgezonderd van de 100 kilometer grens.

Een andere uitzondering is dikke fractie. In de praktijk wordt dikke fractie, een product na scheiding van drijfmest, vaak gehygieniseerd en dan geëxporteerd. Een beperking van 100 kilometer is hier ook ongewenst en een uitzondering in de laatste versie van het wetsvoorstel.

5 Impact van RENURE op de mestmarkt

De officiële term voor kunstmestvervangers is RENURE: REcovered Nitrogen from manURE. De term geeft het aan: het gaat om stikstofhoudende meststoffen die gewonnen worden uit dierlijke mest, of digestaat waar dierlijke mest voor is gebruikt. Het gaat om producten die een vergelijkbare werking hebben qua benutting van stikstof als stikstofkunstmest.

In september 2025 stemde het Nitraatcomité in met de toepassing van RENURE[4]. In de komende maanden stemmen ook het Europees Parlement en de Raad formeel over het voorstel. Nederland bereidt zich intussen voor op een snelle invoering. Het ministerie van LVVN kijkt samen met de sector hoe boeren die al ervaring hebben met de RENURE-techniek hier vlot en verantwoord mee aan de slag kunnen.

Doordat het besluitvormingstraject nog niet geheel is afgerond, zijn de eisen die gesteld zullen worden aan RENURE nog niet definitief. Verwachting is echter dat geëist zal worden dat RENURE vrij is gemaakt van ziektekiemen en dat de stikstofgehaltes zijn opgewerkt ten opzichte van drijfmest en digestaat. Daarnaast zullen waarschijnlijk praktisch gezien slechts twee productietechnieken worden toegestaan. Het gaat dan om de technieken filtratie met omgekeerde osmose en strippen-scrubben van ammoniak.

Te verwachten milieueffecten

Voor de gewasgroei werken RENURE en de nu gangbare stikstofkunstmest vrijwel vergelijkbaar. Uit onderzoek van Wageningen UR blijkt tevens dat de nitraatuitspoeling bij toepassing van RENURE ten opzichte van stikstofkunstmest niet zal toenemen[5]. Ten opzichte van drijfmest bij een derogatie kan worden gesteld dat de nitraatuitspoeling bij toepassing van RENURE

[4] Kamerbrief over resultaat stemming Nitraatcomité over RENURE-voorstel | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl
[5] Effect van gebruik mineralenconcentraat op nitraatuitspoeling : verkennend onderzoek in het kader van de Pilot Mineralenconcentraten, Wageningen UR, 2014.

verminderd. Dit is met name van belang voor die gebieden in Nederland waar de grondwaterkwaliteit nog dient te worden verbeterd. Kortom, indien de derogatie vervalt en in de bemestingsruimte vervolgens RENURE wordt toegepast, daalt de nitraatuitspoeling.

RENURE heeft voor het stikstofdossier naar verwachting een positief effect. Ten opzichte van de toepassing van drijfmest zorgt RENURE voor een lagere ammoniakuitstoot. Dit komt doordat RENURE een lage pH heeft (<5,5) en stabiel ammonium bevat, wat vervluchtiging minimaliseert (emissiefactor ~1-5% vs. 20-50% bij dierlijke mest). Per hectare grasland kan de ammoniakuitstoot dan met circa 10-15 kg worden verminderd. De regionale en landelijke effecten zijn afhankelijk van in hoeverre productie en toepassing van RENURE kunnen worden opgeschaald.

In opiniestukken wordt veel gewezen op de lagere carbon footprint van RENURE ten opzichte van de traditionele stikstofkunstmest. In het zogenaamde Haber Bosch proces voor de productie van stikstofkunstmest wordt namelijk aardgas gebruikt. Tegelijkertijd is bekend dat ook mestbewerking veel energie kan vragen, en dit geldt zeker voor de omgekeerde osmosetechniek en het strippen van ammonium uit mest. Afleiden van de voordelen in termen van energieverbruik en transport vraagt om een goede LCA-studie en goede vergelijkingen met de huidige praktijk.

Door het PBL is een effectinschatting gemaakt van het gebruik van RENURE als kunstmestvervanger en het vervallen van de derogatie. Voor het inschatten van het effect van RENURE op de emissie van broeikasgassen is volgens het PBL vooral van belang in welke mate hierdoor de druk op de mestmarkt afneemt en de melkveestapel minder zal krimpen. Hierdoor nemen de emissies bij toelating van RENURE toe. Het effect op de emissies bij toediening van deze meststoffen is verwaarloosbaar[6]. Indien de omvang van de melkveestapel op een andere manier wordt bepaald, dan is de verwachting dat de invoering van RENURE nagenoeg geen effecten heeft op de uitstoot van broeikasgassen.

[6] Achtergronddocument bij de Klimaat- en Energieverkenning, Planbureau voor de Leefomgeving, 2024.

Verwachtingen van impact op de mestmarkt

Wanneer minerale stikstof uit dierlijke mest gewonnen wordt in de vorm van RENURE wordt het voor een grondgebruiker mogelijk om RENURE meststoffen buiten de gebruiksruimte voor dierlijke mest (170 kg N per hectare) toe te passen. Het toestaan van RENURE heeft daarmee positieve effecten op de mestmarkt door stikstofoverschotten te verminderen en toepassing van traditionele stikstofkunstmest te vervangen, met name in de melkveesector.

Vanwege de huidige samenstelling is de verwachting dat RENURE binnen een straal van circa 25 kilometer zal worden toegepast en kan helpen om regionale kringlopen beter te sluiten. Het is overigens mogelijk dat RENURE in de toekomst op grotere afstanden gaat worden vervoerd, maar dat betekent momenteel dat de kosten per kuub snel toenemen. De productiecapaciteit van RENURE is echter in Zeeland en de noordelijke negen provincies momenteel zeer beperkt. Het zal tijd kosten om de productiecapaciteit uit te breiden. Het opschalen van de capaciteit is extra uitdagend door problemen in de vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet en mogelijk de publieke perceptie ten aanzien van ‘mestfabrieken’. Voor veehouders betekent RENURE meer flexibiliteit in de oplossingen voor de problemen in de mestmarkt, maar het is geen volledige oplossing voor de druk op de mestmarkt.

De eisen aan RENURE en de benodigde investeringen in nieuwe installaties zullen daarnaast in de praktijk zorgen voor hogere prijzen in vergelijking tot de traditionele stikstofkunstmest (KAS). Akkerbouwers en andere grondgebruikers zijn vaak nog niet gewend aan het toepassen van RENURE. De afzet van RENURE wordt daarom niet eenvoudig. Regionale projecten en duurzaamheidsprogramma’s van ketenpartijen gericht op ammoniakreductie en het beter sluiten van kringlopen zijn waarschijnlijk nodig om mestgebruikers bekend te maken met het product en de productie en toepassing van RENURE te stimuleren. Daarnaast zou de rijksoverheid op termijn kunnen gaan sturen op de footprint van minerale meststoffen om het gebruik van circulaire producten zoals RENURE te stimuleren.

In 2022 werd op landbouwgrond 194 miljoen kilo stikstof via kunstmest bemest. Met een productie van 404 miljoen kilo stikstof in dierlijke mest waarvan 347 miljoen kilo op het land werd gebruikt,

was er in theorie 58 miljoen kilo stikstof in dierlijke mest beschikbaar om in Renure meststoffen om te zetten. Met de verdere afbouw van de derogatie is de hoeveelheid stikstof die hiervoor beschikbaar is verder toegenomen.

Schuttelaar
& Partners